

Bildande av Lugnås gamla byängs naturreservat i Mariestads kommun

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Lugnås gamla byängs naturreservat
Naturvårdsregister-ID:	2045638
Areal (ha):	Cirka 19,9 hektar
Lägesbeskrivning:	Cirka 400 meter sydväst om Lugnås kyrka
Markägarkategori:	Privatägt
Fastighets- och sakägare:	Enligt sakägarförteckning (bilaga 3)
Förvaltare:	Länsstyrelsen Västra Götaland
Natura 2000-beteckning:	-

Beslut om bland annat bildande

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1a som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken.

Namnet ska vara Lugnås gamla byängs naturreservat.

Beslutet riktar sig till allmänheten, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen enligt bilaga 2 för naturreservatets långsiktiga vård. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Länsstyrelsen upphäver med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken följande områdesskydd:

- Föreskrifter till skydd för landskapsbilden på Lugnåsberget i Mariestads kommun enligt 19 § naturvårdslagen den 20 februari 1974, dnr 11.126-3221-73, i de områden som ligger inom det nu bildade naturreservatet.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är följande:

- Bevara och utveckla områdets värdefulla naturmiljöer, såsom naturskogsartade ädellövskogar, triviallövskogar med ädellövinslag, lövblandade barrskogar och lövsumpskogar.
- Bevara och utveckla förekomst och rikedom av arter knutna till naturskogsartade ädellövskogar, triviallövskogar med ädellövinslag, lövblandade barrskogar och lövsumpskogar.
- Bevara och utveckla dessa inom området förekommande naturtyper och arter som ingår i EU:s nätverk av Natura 2000-områden, i gynnsamt tillstånd: Näringsrik ekskog (9160) och Lövsumpskogar (9080).

Syftet ska uppnås genom följande:

- Alla former av exploatering förbjuds.
- Marken undantas från skogsbruk.
- Skogarna tillåts huvudsakligen utvecklas fritt men med möjlighet till naturvårdande skötselåtgärder för att öka ljusinsläpp och genomsiktighet, begränsa inväxande gran och gynna återväxt av tall och ek.

Beslut om föreskrifter

För föreskrifter med * finns det förtydliganden under rubriken Motivering och förtydligande av föreskrifter.

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap. 5 § miljöbalken)

Inom naturreservatet är det förbjudet att göra följande:

1. Uppföra byggnad eller annan anläggning.*
2. Sätta upp skylt, affisch eller liknande.
Förbudet gäller inte tillfälliga skyltar av allmännyttig karaktär som tas ned inom fem dygn eller information i samband med pågående jakt.
3. Borra, spränga, gräva, schakta eller påla.
4. Anordna deponi eller annat upplag, fylla ut eller tippa massor.
5. Påverka områdets hydrologi genom att dika, dämma, avleda, omleda eller valla in.
6. Avverka, gallra, röja, ta bort eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller buskar, oavsett om de står upp eller ligger ner.
Förbudet gäller inte vid underhåll av den stig som markerats på karta i bilaga 1b.
7. Sätta ut, så eller plantera arter av något slag.
8. Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, kalk eller gödsel.

Utan Länsstyrelsens tillstånd är det också förbjudet att göra följande:

9. Anlägga kabel, rör eller ledning.
10. Bekämpa invasiva främmande arter med metoder som är förbjudna enligt föreskrifterna A1–A8.

Undantag

Föreskrifterna enligt A ovan gäller inte i följande fall:

1. När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår under förpliktelserna enligt 7 kap. 6 § miljöbalken i Länsstyrelsens beslut (se punkt B nedan).

2. När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, åtgärder träd som förvaltaren bedömer utgör en påtaglig risk för skada på människor eller egendom.*
3. För räddningstjänst, sjukvårdstjänst eller polis i samband med uttryckning eller verksamhetsutövning.
4. Vid genomförande av åtgärder som har tillstånd enligt någon av föreskrifterna A9–A10 gäller inte förbuden enligt A1–A8, om förbuden hindrar genomförandet.

B. Föreskrifter om förpliktelser att tåla intrång (7 kap. 6 § miljöbalken)

Detta gäller hela naturreservatet där inget annat anges.

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande åtgärder genomförs för att tillgodose syftet med naturreservatet:

1. Naturreservatets gränser märks ut i terrängen.
2. Informationsskyltar sätts upp och underhålls på de platser som markerats i bilaga 1b.
3. Parkeringsplats anläggs och underhålls på den plats som markerats i bilaga 1b.
4. Vandringsleden som är markerad i bilaga 1b underhålls.
5. Körning med motordrivet fordon i samband med skötselåtgärder.
6. Naturvårdsinriktad skötsel av skog. Detta inkluderar röjning, beskärning, plockhuggning, tillskapande av död ved, veteranisering, utsättning av mulmholkar, markbränningar, och stödplantering inklusive bortstängsling av ädellövträd och tall.
7. Friställande av träd.
8. Träd som utgör en risk för skada på friluftsanordningar fälls eller beskärs.
9. Träd som har fallit över eller utgör hinder vid friluftsanordningar flyttas.
10. Bekämpning av invasiva främmande arter.
11. Åtgärder för att begränsa eller förhindra storskaliga angrepp av åttatandad granbarkborre, om angreppen riskerar att hota syftet med naturreservatet. Tillåtna metoder är utplacering av fällor, utläggning av fångstvirke, fällning av angripna granar, rotkapning av vindfällda granar och barkning. Fällda träd ska lämnas inom naturreservatet. Eventuellt fångstvirke ska föras ut ur reservatet.*

12. Betesdrift med tillhörande åtgärder inklusive uppsättning och underhåll av stängsel.
13. Undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § förordningen [1998:1252] om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Inom naturreservatet är det förbjudet att göra följande:

1. Parkera motordrivet fordon, husvagn eller liknande utanför anvisade parkeringsplatser.
2. Framföra motordrivet fordon.
Förbudet gäller inte mark- eller sakägare när de utövar sina rättigheter till exempel vid uttransport av fäلت vilt.
3. Cykla eller rida utanför vägar eller stigar.
4. Sätta upp tavla, affisch, skylt eller annan anordning.
5. Ta bort eller på annat sätt skada döda träd eller buskar, oavsett om de står upp eller ligger ner.
6. Sätta ut, så eller plantera arter av något slag.
7. Elda annat än i medhavda grillar, gasol- och spritkök eller liknande.

Utan Länsstyrelsens tillstånd är det också förbjudet att göra följande:

8. Anordna läger, tävlingar eller andra arrangemang med fler än 25 deltagare.
Tillståndsplikten gäller inte arrangemang som enbart tar befintlig vandringsled i anspråk.
9. Utföra undersökningar som innebär permanent markering av plats, fällfångst av djur eller annan påverkan på naturmiljön.

Undantag

Ordningsföreskrifterna enligt C ovan gäller inte i följande fall:

1. När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår under förpliktelseerna enligt 7 kap. 6 § miljöbalken i Länsstyrelsens beslut (se punkt B ovan).

Länsstyrelsens bedömning och motivering

Skälen för beslutet

Naturreservatet hyser mycket höga naturvärden, främst knutna till områdets basrika och naturskogsartade ädellövlundar och barrblandskog.

Skogen är endast i ringa omfattning påverkad av skogsbruksåtgärder och hyser därför flera naturskogsstrukturer som ålder- och trädslagsvariation, där ek, tall, ask och asp förekommer rikligt, ibland som domineranter i trädskiktet.

Reservatet hyser också mycket död ved, främst av ask. I områdets lövsumpskogar finns välutvecklad sockelbildning på många trädbaser.

Floran är rik i hela området och här växer krävande arter som vätteros, tandrot, kransrams, storrams, blåsippa, skogsbingel, vårärt, tvåblad, underviol, vispstarr, skogsstarr, lungört, stinksyska, bäckbräsmå, springkorn, oxstarr med flera. Här finns också lågor med påväxt av bland annat långflikmossa och stubbspretmossa. Svampfloran hyser exklusiva arter, bland annat den rödlistade arten flockig puderskivling. Även fågellivet i området är rikt med bland annat förekomst av nötkråka.

Genom att bilda ett naturreservat säkerställs att områdets artrika skogar inte brukas eller att områdets naturvärden skadas på något annat sätt samtidigt som det möjliggör återskapande och skötsel av naturmiljöer för hotade arter.

Reservatet ligger högt beläget på Lugnåsberget. I Västra Götalands läns regionala handlingsplan för grön infrastruktur är Lugnåsberget utpekad som värdeetrakt för bland annat ädellövskog. I och med detta beslut bidrar reservatet till att bevara och stärka grön infrastruktur i hela värdeetrakten genom att konnektiviteten/de ekologiska sambanden bevaras och stärks så att strukturer och biotoper är väl förbundna och integrerade i landskapet.

Lugnås naturreservat bidrar till att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv.

I och med detta beslut om naturreservat upphävs de föreskrifter till skydd för landskapsbilden som beslutades av Länsstyrelsen den 20 februari 1974, dnr 11.126-3221-73, i de områden som ligger inom det nu bildade naturreservatet. Detta eftersom ett naturreservat utgör ett starkare skydd och att bibehålla skyddet för landskapsbilden skulle då innebära en onödig dubbelreglering.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Motivering och förtydligande av föreskrifter

Föreskrifterna är de särskilda regler som gäller i naturreservatet. De behövs för att ge området det skydd och den skötsel som krävs för att syftet ska kunna uppnås. I det här avsnittet motiveras, förklaras och förtydligas en del av föreskrifterna.

För att samtliga värdefulla miljöer i reservatet ska kunna bibehålla och utveckla sina naturvärden får de inte utsättas för till exempel exploatering eller andra verksamheter på ett sådant sätt att det påverkar deras utbredning, hydrologiska förhållanden eller naturvärden negativt. För att reservatets skogar ska bibehålla och utveckla sina höga naturvärden krävs att skogen huvudsakligen får utvecklas fritt utan ingrepp i form av till exempel skogsbruksåtgärder, vedtäkt eller exploateringar av olika slag. Mot bakgrund av ovanstående anser Länsstyrelsen det motiverat att införa föreskrifterna A1–A10 som reglerar dessa typer av åtgärder i reservatet.

För att bevara och utveckla områdets naturvärden krävs att vissa skötselåtgärder genomförs. Därav anser Länsstyrelsen det motiverat att införa föreskrifterna B1–B13 som möjliggör för förvaltaren att genomföra nödvändiga skötselåtgärder.

I syfte att begränsa störning eller annan skada på reservatets flora och fauna införs föreskrifterna C1–C9.

Föreskrift A1

Med begreppet anläggning avses det mesta som går att bygga eller ställa i ordning och som är lite större, till exempel mast, torn, antenn, gömsle, åtel, bänkar, grillplats, stängsel eller markerad vandringsled.

Undantag A2

Denna föreskrift innebär inte att förvaltaren är skyldig att inventera om det finns riskträd i området. Däremot har förvaltaren möjlighet att åtgärda träd som den själv upptäcker eller en markägare eller annan enskild påtalar. Förvaltaren behöver då också markägarens godkännande att göra det.

Föreskrift B11

Fällor och fångstvirke för att bekämpa åttataggad granbarkborre ska användas med stor försiktighet och eftertanke. Det är upp till naturvårdsförvaltaren att bedöma när dessa bekämpningsmetoder är lämpliga att använda. När det gäller bekämpning av åttatandad granbarkborre med hjälp av fällor har aktuell forskning visat att denna metod ofta inte har någon egentlig bekämpande effekt. Möjligheten att använda fällor bör dock finnas, eftersom det i vissa fall fungerar och en framtida teknikutveckling kan göra metoden mer effektiv. Fångstvirke är en effektiv bekämpningsmetod. Det är dock viktigt att

säkerställa att virket kan transporteras ut i rätt tid innan man lägger ut fångstvirke.

Konsekvensutredning

Länsstyrelsen bedömer att det saknas skäl för en konsekvensutredning av de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt C, eftersom de innebär så begränsade konsekvenser. Detta enligt vad som sägs i 3 och 4 §§ förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Beslutets förenlighet med bland annat riksintressen, planer och områdesbestämmelser

Riksintressen m.m.

Naturreservatet ligger inom riksintresse för naturvård (NRO 14057, Lugnåsberget) samt inom riksintresse för friluftsliv (FO26. Lugnåsberget - Vristulven). Den östligaste delen av reservatet ligger inom Regionalt värdefullt odlingslandskap, Lugnås.

Kommunal översiktsplan

Detta beslut strider inte mot översiktsplanen för Mariestads kommun.

Länsstyrelsen bedömer därför att naturreservatet stämmer överens med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Intresseprövning

Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom att bilda naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen enligt 7 kap. 25 § miljöbalken bedömer Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap. 7 och 26 §§ miljöbalken).

Skogsvårdslagen

Bestämmelser enligt skogsvårdslagen, skogsvårdsförordningen (1993:1096) eller Skogsstyrelsens föreskrifter gäller inte om dessa strider mot föreskrifterna för naturreservatet. Detta framgår av 4 § skogsvårdslagen (1979:429).

Annan lagstiftning gäller

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning, till exempel följande:

- Miljöbalkens bestämmelser om generella biotopskydd och vattenverksamhet.
- Bestämmelser om artskydd enligt miljöbalken och artskyddsförordningen, till exempel fridlysningsbestämmelser.
- Bestämmelser om jordbruksverksamhet, till exempel Jordbruksverkets föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket.
- Terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Kulturmiljölagen.
- Jaktlagstiftningen.
- Bestämmelser om skyltning, till exempel lagen med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning.
- Lagen om skydd mot olyckor till exempel generella eldningsförbud och efterbevakningsansvar vid brand.

Reservatets gränser

Reservatets gränser sammanfaller delvis med befintliga fastighetsgränser. Detta gäller även efter eventuella justeringar av fastighetsgränsen i samband med fastighetsbestämning och inmätning av reservatet. Reservatsgränsen ska då följa den nya fastighetsgränsen i den berörda delen.

Beskrivning av ärendet

Höga naturvärden har funnits dokumenterade i området i form av lövskogar med hög naturvärdesklassning i Mariestads lövskogsinventering 2001. Länsstyrelsen initierade ärendet genom kontakt med samtliga berörda markägare 2011. Förhandlingar om ersättning har genomförts och avtal om inträngsersättning har tecknats med samtliga berörda fastighetsägare.

Länsstyrelsen har förelagt samtliga markägare och andra sakägare att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan. Detta enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Länsstyrelsen har skickat föreläggandet med post eller e-post till samtliga av Länsstyrelsen kända sakägare. Länsstyrelsen har också kungjort föreläggandet i Post- och Inrikes Tidningar samt i Mariestads-Tidningen.

Myndighetssamråd enligt 25 och 26 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. har genomförts med Mariestads kommun, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges Geologiska Undersökning och Skogsstyrelsen.

LRF Västra Götaland, Naturskyddsföreningen i väst, Mariestads naturskyddsförening och Magnus Larsson har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Synpunkter har inkommit från: Mariestads kommun, Skogsstyrelsen, Magnus Larsson och Sten Johansson.

Mariestads kommun avstyrker bildandet av naturreservatet. Kommunen menar att det saknas både tid och resurser för Länsstyrelsen att vårda de områden som redan skyddats. Den uteblivna skötseln leder inte bara till att värdefulla naturområden försämras, utan också till att skadedjur som granbarkborren sprider sig till produktiva skogar i närområdet. Att fortsätta bilda nya reservat utan att kunna sköta de som redan finns är inte bara oansvarigt – det är direkt skadligt för naturen.

Länsstyrelsens kommentar:

Länsstyrelsen delar inte uppfattningen om att naturvärden försämras i naturreservaten. Det är Länsstyrelsens uppfattning att naturvårdssyftena med reservaten i Mariestads kommun uppnås/efterlevs trots en varierande tilldelning av medel för skötseln av naturreservaten.

Naturreservatet utgörs av löv- och tallskogar med endast begränsat inslag av gran. Syftet är att bibehålla dessa miljöer. Reservatet utgör därför inte något attraktivt yngelområde för granbarkborren.

Av kommunens sammanträdesprotokoll framgår att följande bedömningar görs:

Bedömning ur miljömässig dimension

Genom inrättandet av naturreservatet regleras människans ekonomiska och materiella verksamhet och anpassas till naturens bärkraft. Den ekologiska dimensionen stärks och reservatsbildningen bedöms ha en positiv inverkan på invånarnas och kommunens miljömässiga förhållande till naturen.

Bedömning ur social dimension

Att vistas i naturen är en aktivitet som i stort sett ger en möjlighet för alla att bedriva ett aktivt friluftsliv. Reservatsbildningen bedöms även i detta sammanhang ha en positiv och stärkande effekt.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förslaget till bildande av Lugnås naturreservat påverkar inte kommunens ekonomi. Kostnader för skötsel hanteras av Länsstyrelsen Västra Götalands

län. Det ekonomiska perspektivet bedöms därför inte negativt påverka de miljömässiga eller sociala dimensionerna.

Skogsstyrelsen har inga synpunkter på presenterat underlag och ställer sig positiv till att naturreservatet bildas. Skogsstyrelsen.

Magnus Larsson menar att området har vuxit igen den senaste tiden (efter 2014) och att det idag inte kommer ner tillräckligt med ljus till de blommor som fanns här tidigare. Magnus menar också att den stig som går norrut genom reservatet, mot Bygdegården, har vuxit igen och bör hållas framkomlig. Magnus föreslår att delar av området återställs till hur det såg ut före 2014 och att reservatet bör skötas som det gjordes förr.

Länsstyrelsens kommentar

Länsstyrelsen har genom en fördjupad dialog med Magnus justerat skötselplanen för att tillmötesgå Magnus önskemål i den mån länsstyrelsen funnit det befogat.

Sten Johansson framför förslag till justerad skötsel och målbild. Likt Magnus Larsson önskar Sten generellt en ljusare miljö och att man ska motverka den pågående igenväxningen.

Länsstyrelsen kommentar

Länsstyrelsen har tillmötesgått Stens önskemål i den mån Länsstyrelsen har funnit dem befogade.

Markåtkomst

Vid tidpunkten för detta beslut har intrångsavtal tecknats med samtliga berörda fastigheter.

Detta beslut ska skickas till sakägare och övriga berörda enligt sändlistan i bilaga 4.

Ersättningstalan

Rätten till ersättning upphör ett år efter att beslut om naturreservat har vunnit laga kraft. Det innebär att om Länsstyrelsen beslutar att bilda ett naturreservat (utan att ersättningsfrågorna är lösta) har parterna ett år på sig att lösa ersättningsfrågan på frivillig väg. Om ni inte kan komma överens om ersättningen under denna tid behöver du som sakägare stämma staten i mark- och miljödomstolen. Annars förlorar du rätten till ersättning. Detta enligt 31 kap. 13 § miljöbalken.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga ”Så här överklagar du Länsstyrelsens beslut”.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i Västra Götalands läns författningssamling och i Mariestads-Tidningen.

Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i Västra Götalands läns författningssamling och gäller omedelbart även om de överklagas.

De som medverkat i beslutet

I detta ärende har länsöverdirektör Jörgen Peters beslutat. Naturvårdshandläggare Henrik Roos har varit föredragande. I ärendets slutliga handläggning har också avdelningschef Eva Olsen, funktionschef Klara Jansson, och länsjurist Linda Granström medverkat.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Hantering av personuppgifter

Information om hur vi hanterar personuppgifter hittar du på www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/personuppgifter

Bilagor

Bilaga 1a Beslutskarta

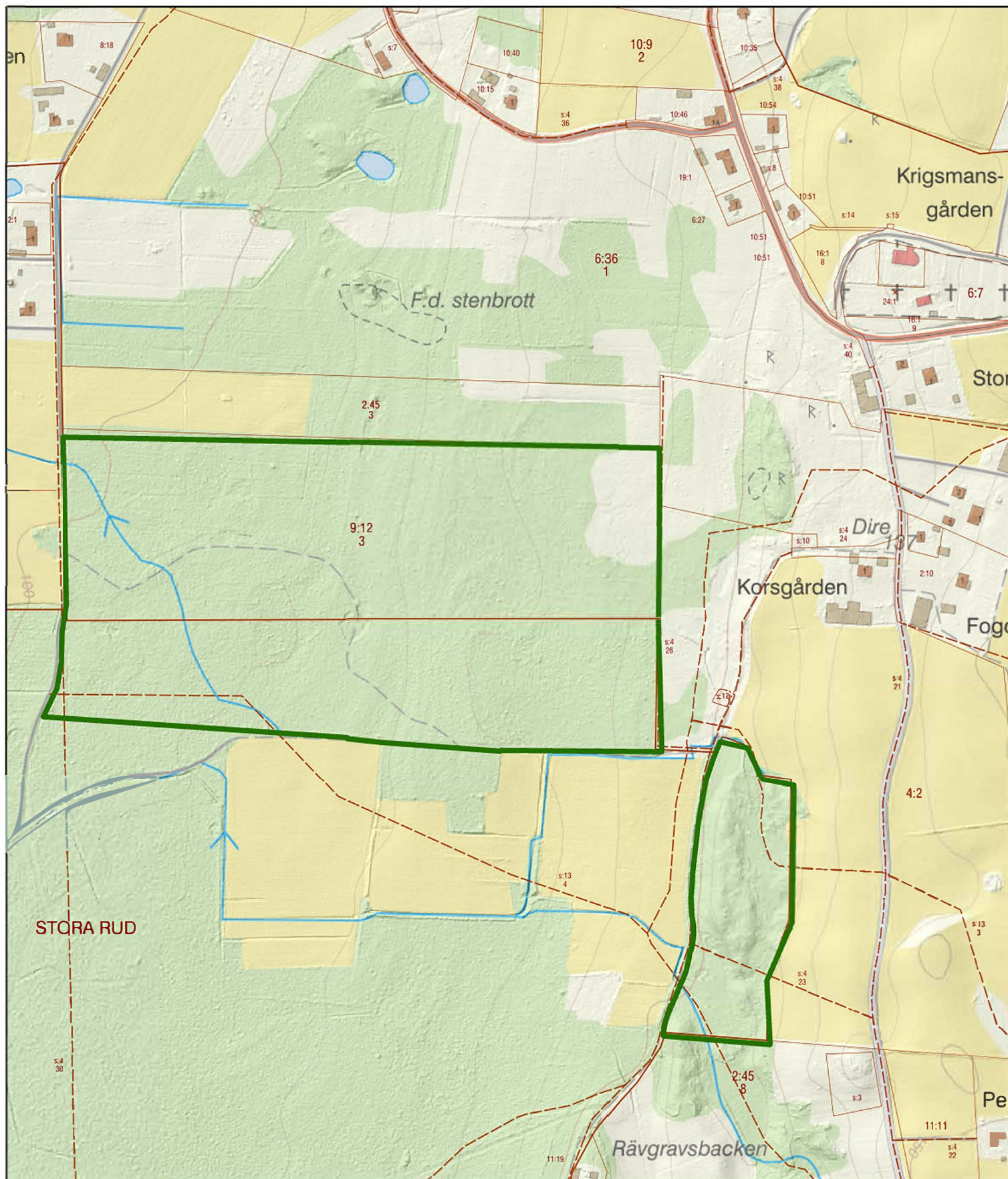
Bilaga 1b Precisering av föreskrifter

Bilaga 2 Skötselplan

Bilaga 3 Sakägarförteckning

Bilaga 4 Sändlista

Bilaga 5 Överklagandehänvisning

Bilaga 1a. Beslutskarta Lugnås gamla byängs naturreservat i Mariestads kommun.

 Gräns för naturreservat

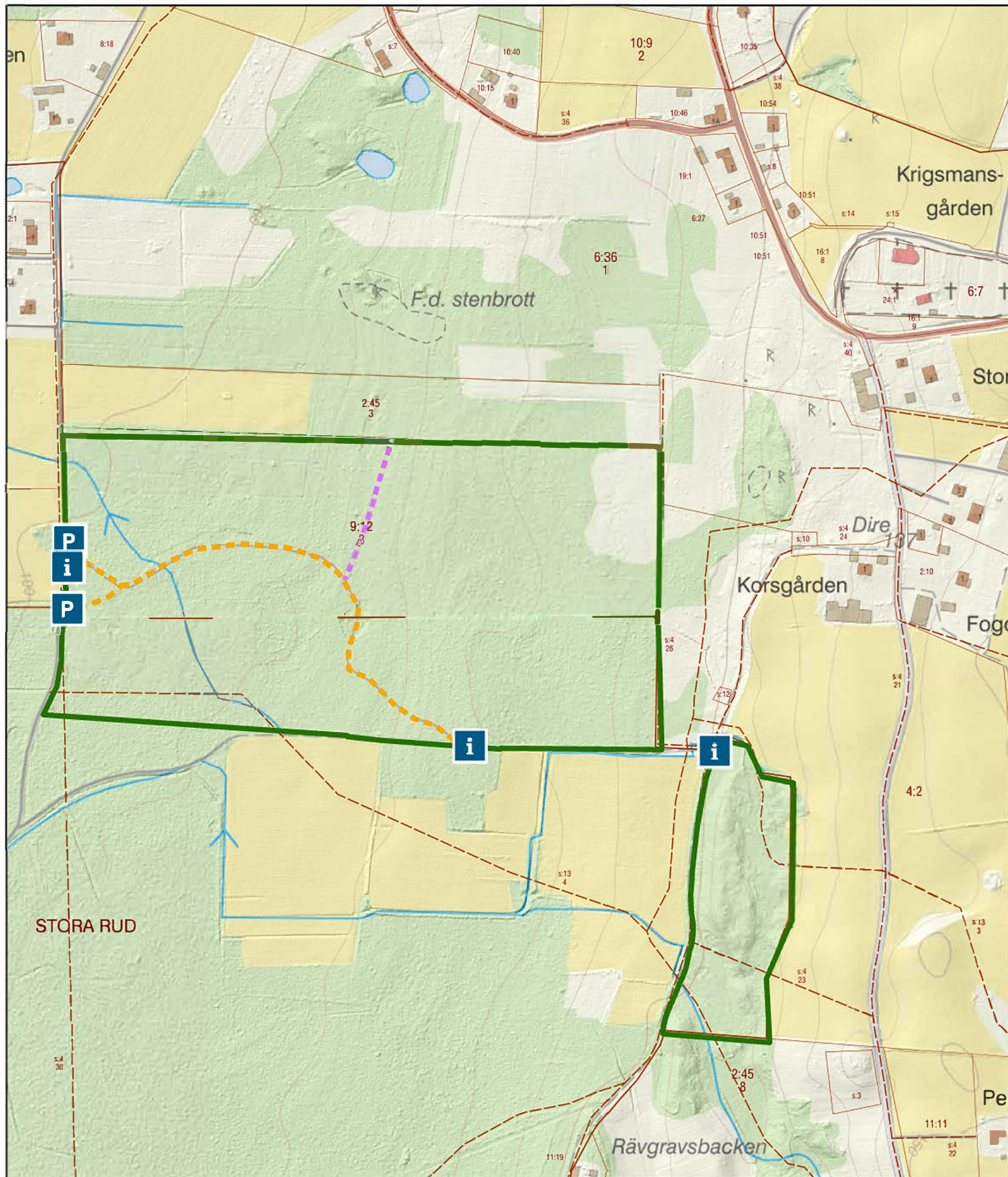
Illustrationskarta till beslut om
Lugnås gamla byängs naturreservat.
Tillhör Länsstyrelsens beslut om
naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken
datum 2025-06-09, dnr 34589-2011

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Bilaga 1b precisering av B-föreskrifterna i Lugnås gamla byängs naturreservat i Mariestads kommun

Gräns för naturreservat

Friluftslivsanläggningar

P-plats

Informationsskylt

Stig, som får underhållas enligt undantag A5.

Vandringsled

0 200 400 m

Illustrationskarta till beslut om Lugnås gamla byängs naturreservat. Tillhör Länsstyrelsens beslut om naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken datum 2025-06-09, dnr 34589-2011

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

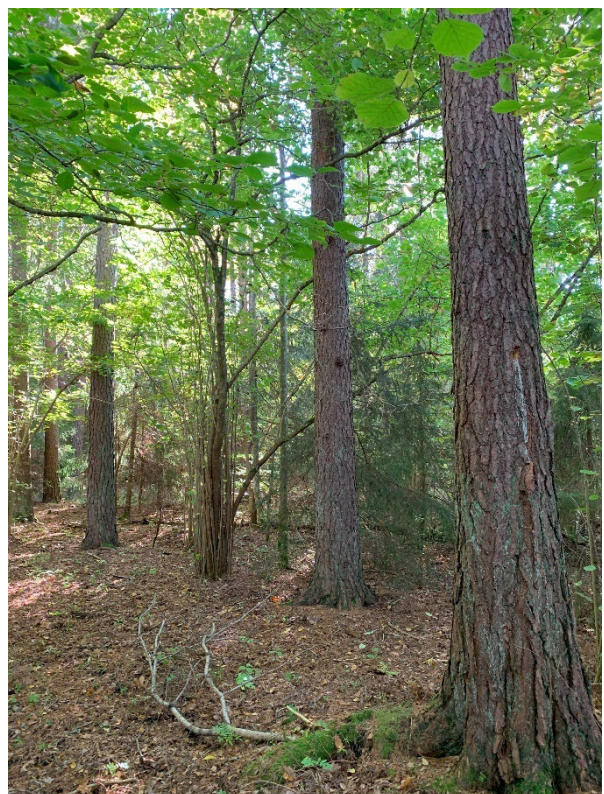

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Skötselplan för Lugnås gamla byängs naturreservat i Mariestads kommun

Bilaga 2 till Länsstyrelsens beslut 34589–2011.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Inledning

Skötselplanen är uppdelad i två delar, A och B. Den första delen är en beskrivande del. Där anges bland annat vilka natur- och bevarandevärden som finns i naturreservatet. Den andra delen av skötselplanen beskriver naturreservatets bevarandemål och hur naturreservatet ska skötas. Planerna vänder sig främst till naturvårdsförvaltare och markägare, men också till övriga intressenter.

Skälen till naturreservatet, dess syften och föreskrifter framgår av beslutet om naturreservat. Länsstyrelsens diarienummer 34589–2011. Syftet med reservatet styr hur reservatet behöver skötas. Föreskrifterna ger förvaltaren rätt att utföra åtgärderna i skötselplanen.

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för områdets skötsel. Skötselplanen beskriver en önskad målbild och den skötsel som behövs för att nå dit. Vilka av de föreslagna åtgärderna som kan genomföras och takten på genomförandet beror på aktuell naturvårdsbudget. I skötselplanen beskrivs det därför vad naturvårdsförvaltaren bör prioritera.

Skötselplanen gäller tills vidare, men kan revideras vid behov. Till exempel om uppföljningen av bevarandemålen visar att det behövs eller skötseln behöver anpassas efter förändrade omständigheter eller ny kunskap. En ny skötselplan måste stämma överens med reservatsbeslutet. Länsstyrelsen ansvarar för revidering och fastställande av skötselplaner.

Tillhör Länsstyrelsens beslut: 34589–2011

Datum: 2025-06-09

Förvaltare av naturreservatet: Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Omslagsbild: Henrik Roos

Övriga bilder: Henrik Roos

Innehåll

DEL A – BESKRIVNING AV LUGNÅS NATURRESERVAT 5

1. Beskrivning av området.....	5
1.1. Allmän beskrivning av området.....	5
1.2. Biologiska bevarandevärden	6
1.3. Områdets geologi.....	7
1.4. Mark- och vattenanvändning – då och nu.....	7
1.5. Forn- och kulturlämningar	7
1.6. Friluftsliv	7
1.7. Förvaltarens servitut och rättigheter	8
1.8. Byggnader och anläggningar	8

DEL B – SKÖTSEL AV LUGNÅS NATURRESERVAT 9

2. Övergripande riktlinjer för skötseln	9
2.1. Hänsyn till fågellivet.....	9
2.2. Betesdrift.....	9
2.3. Buskar och brynmiljöer	9
2.4. Ansvar för diken	10
2.5. Naturvärdesträd.....	10
2.6. Riskträd.....	11
2.7. Efterbevakning av brand	11
2.8. Invasiva främmande arter.....	12
3. Skötselåtgärder och bevarandemål.....	13

Länssstyrelsen
Västra Götaland

3.1.	Skötselområden	13
3.2.	Artspecifika skötselåtgärder	30
3.3.	Friluftsliv	30
3.4.	Gränsmarkering	32
4.	Konsekvenser av klimatförändringar	32
5.	Dokumentation och uppföljning	32
6.	Planerad förvaltning.....	33
7.	Underlag.....	34

Bilagor

Bilaga 2a: Skötselområden

Bilaga 2b: Naturtyper

Bilaga 2c: Anläggningar

Länsstyrelsen
Västra Götaland

lansstyrelsen.se/vastragotaland

Del A – Beskrivning av Lugnås gamla byängs naturreservat

1. Beskrivning av området

1.1. Allmän beskrivning av området

Lugnås gamla byängs naturreservat är beläget ca: 400 meter sydväst om Lugnås kyrka, nära toppen av det så kallade Lugnåsberget.

Naturreservat är en del av det som en gång i tiden var ängsmark till Lugnås by. Sedan ängsbruket upphört har området vuxit igen, till en lundartad blandädellövskog med ask, ek, fågelbär, alm och lind samt mer barrdominerad skog med bland annat många ståtliga tallar. Hassel är vanligt i buskskiktet.

I de blötaste delarna växer klibbalsumskog. Asp och björk är vanliga i hela området och det finns även oxel och rönn.

Hela området är tydligt basmineralpåverkat, vilket bland annat syns på den artrika kärlväxt-, moss-, och svampfloran. Förr växte det guckusko här.

I området finns följande markslag:

- Skog 19 hektar
- Våtmark och myr 0,1 hektar
- Övrigt 0,8 hektar

Länsstyrelsen
Västra Götaland

1.2. Biologiska bevarandevärden

Naturreservatet består av en blandädellövlund som ansluter till mer barrdominerad skog av örtrik typ på basisk mark. Skogen hyser en mycket artrik kärlväxt- moss- och svampflora. Trädskiktet är varierat och börjar anta naturskogskaraktär. Här finns också förekomst av bland annat järnockrakällor. I området växte förr guckusko.

Reservatets nordvästra delområde består omväxlande av blandädellövlund och lövblandad barrskog samt rena hässlebestånd. Genom området löper några fuktstråk och längs dessa kan skogen karakteriseras som lövsumpskog med stort inslag av klibbal, bitvis med tydlig sockelbildning. Skogen hyser stor trädslagsvariation men där ek och ask förekommer regelbundet och ibland som domineranter. I de mer barrdominerade delarna finns gott om grova tallar, medan granarna i allmänhet är något yngre. Under 1950-talet plockades en del av de då äldre tallarna ut från området. Även vissa större ekar och granar har tagits ut ur området. I reservatets sydvästligaste hörn, avverkades det äldre trädskiktet i början av 1990-talet. Dagens skog är uppskattningsvis 80–100 år i genomsnitt och bedöms ha uppkommit naturligt och inte varit föremål för några skogsbruksåtgärder i övrigt. Flera träd, som lever kvar från det äldre och öppnare odlingslandskapet, är dock betydligt äldre än så.

Marken sluttar svagt från öster mot väster vilket ger upphov till rörligt markvatten och källor. Floran är rik i hela området och här växer krävande arter som vätteros, tandrot, kransrams, storrams, blåsippa, skogsbingel, vårärt, tvåblad, underviol, vispstarr, skogsstarr, lungört, stinksyska, bäckbräsmå, springkorn oxstarr med flera. Här finns också lågor med påväxt av bland annat långflikmossa och stubbspretmossa. På gran och klibbal vid kärr växer gammelgranslav och skuggstjärnmossa. Källtuffmossa är också noterad.

Längst i öster finns en askdominerad skog med förekomst av järnockrakällor. Här växer klotterlav, krusig ulota, spetsig dvärgbågmossa med flera.

Svampfloran är rik på exklusiva arter, bland annat den rödlistade arten flockig puderskivling. På hasseln växer skriftlav och även flikig skinnlav är noterad på en aspstam.

Reservatets sydöstligaste delområde består av en höjdrygg med naturskogsartad triviallövskog med inslag av ädellöv. Höjdryggen kantas i söder och öster av klibbalkärr.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Mer information om vilka arter som förekommer i området går att söka fram i SLU Artdatabankens databas Artportalen (<https://artportalen.se>).

De naturtyper som förekommer i området går att söka fram i naturanaturtypskartan (NNK) i Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur (<https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>). De som är Natura 2000-habitat eller andra naturtyper som är prioriterade inom förvaltningen framgår av kartan i bilaga 2b.

1.3. Områdets geologi

Naturreservatet ligger nära toppen på Lugnåsberget. Lugnåsberget är ett av Västergötlands minsta platåberg. Högsta punkten är 155 meter över havet.

Lugnåsberget består nästan bara av sandsten och ett litet lager av alunskiffer vid toppen. Troligen fanns det bara ett mycket tunt lager av diabas här, eller ingen diabas alls, till skillnad från de övriga platåbergen. Avsaknaden av diabas medförde att berget saknade sin skyddande hätta och de översta sedimentära bergarterna har eroderats bort. Sedan 1100-talet fram till i början av 1900-talet har det brutits kvarnstenar i Lugnåsbergets gruvor och dagbrott. Runt om på berget finns spåren kvar av kvarnstenstillverkningen. Inga av dessa spår finns dock i reservatet.

1.4. Mark- och vattenanvändning – då och nu

Naturreservat är en del av det som en gång i tiden var ängsmark till Lugnås by. Av häradskartan framgår att området under ängstiden troligtvis var glest trädbevuxet med både löv- och barrträd.

1.5. Forn- och kulturlämningar

Det finns inga kända kultur- eller fornlämningar registrerade enligt Riksantikvarieämbetet.

1.6. Friluftsliv

En tämligen väl frekventerad vandrings- och ridstig går genom området. I övrigt är

Länsstyrelsen
Västra Götaland

lansstyrelsen.se/vastragotaland

området ganska svårtillgängligt för friluftsliv.

1.7. Förvaltarens servitut och rättigheter

Det finns inga servitut eller andra rättigheter i reservatet utöver de rättigheter som följer av B-föreskrifterna i beslutet. (Se beslutsdokumentet)

Staten bör ta andelstal i anslutningsvägen i väster som motsvarar reservatets belastning på vägen. Omfördelningen av andelstalen behöver dock initieras av vägsamfälligheten och Länsstyrelsen deltar sedan i arbetet som representant för reservatet. Eventuella lantmäterikostnader finansieras av vägsamfälligheten.

1.8. Byggnader och anläggningar

Det finns inga byggnader eller andra anläggningar i reservatet.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

lansstyrelsen.se/vastragotaland

Del B – Skötsel av Lugnås gamla byängs naturreservat

2. Övergripande riktlinjer för skötseln

2.1. Hänsyn till fågellivet

Samtliga skötselåtgärder bör i så stor utsträckning som möjligt utföras när de inte stör häckande fåglar.

2.2. Betesdrift

Hela naturreservatet har en historik som slåtteräng och betesmark. Idag växer dock skog i reservatet med undantag för skötselområde 6, som fortfarande är öppet. Det övergripande bevarandemålet är att området ska fortsätta att utvecklas mot naturskog av olika karaktärer. Om det av praktiska skäl, med hänsyn till anslutande betesfällor, är lämpligt att delar, eller hela reservatet, ingår i betesfälla är det okej. Därav har förvaltaren möjlighet att sätta upp stängsel med mera enligt beslutsdokumentets B-föreskrifter. Man behöver dock inte eftersträva någon betesprägel på skogen. Ett eventuellt bete kan dock bidra till att upprätthålla en ljus skog med varierad luckighet.

2.3. Buskar och brynmiljöer

Bryn utgör viktiga övergångsmiljöer mellan öppen mark och skog. I brynen finns arter som främst har sin livsmiljö i det halvslutna landskapet, men också arter som finns i skogen eller i det öppna landskapet. Dessa miljöer är också viktiga spridningsvägar för många organismer. Brynmiljöerna i naturreservatet är, med undantag för längst upp i nordost, uteslutande placerade längs med reservatets kanter.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Ett väl fungerande bryn utgörs av en varierad zon med buskar som gradvis övergår till skog. Buskfrontens struktur och flikighet samt buskagets artsammansättning är två faktorer som är av stor betydelse för artrikedomen. En flikig buskfront upprätthålls lättare i ett beteshävdad område. En bra skötselåtgärd kan vara att sätta eventuella stängsel en bit in i skogsmarken. Då och då kan det bli nödvändigt att gå in med kompletterande manuella röjningar. Dessa röjningar bör då göras på ett oregelbundet sätt för att skapa kilar i buskaget. Blommande buskar är positivt, dock bör röjningsinsatserna i första hand riktas in mot buskarter som sprider sig med hjälp av rotskott även om de kan vara rikligt blommande, som exempelvis slån eller rosor.

2.4. Ansvar för diken

Förvaltaren ansvarar inte för rensning av befintliga diken. Detta är inte förbjudet i reservatet och det är därför fortsatt möjligt för markägaren att göra det. Inom reservatet finns inga diken med signifikant funktion och reservatet omfattas inte heller av något markavvattningsföretag. Rensning av diken torde därför aldrig vara aktuellt.

2.5. Naturvärdesträd

Gamla och vidkroniga ädellövträd som växer solbelyst kan hysa en mycket stor mängd växt- och djurarter. De är därför en mycket viktig struktur för att skapa hög biologisk mångfald i ett landskap.

Reservatets lövskogsmiljöer har en historik av löväng. Därav finns enstaka äldre och vidkroniga träd insprängda i skogen. I landskapet runt omkring reservatet finns relativt höga naturvärden kopplat till gamla, vidkroniga och solbelysta träd.

För att landskapets rika mångfald ska finnas kvar över tid är det viktigt att potentiella ersättningsträd finns kontinuerligt. Med tanke på att reservatets skogsbestånd är litet och idag främst hyser naturvärden kopplade till mer slutna eller fuktiga miljöer är ytor för efterträdare mer lämpliga i det mer öppna landskapet omkring reservatet. Många insekter, mossor och lavar knutna till gamla och solbelysta ädellövträd har mycket begränsad spridningsförmåga. Därför är det viktigt med en god konnektivitet mellan trädindividerna, dvs de ska helst inte stå längre ifrån varandra än max 200m och inga spridningshinder (barriärer) bör finnas mellan dem.

**Länsstyrelsen
Västra Götaland**

lansstyrelsen.se/vastragotaland

Det är dock angeläget att bevara de befintliga gamla och grova ädellövträden som växer solbelyst i kanten av reservatet och hålla dem vid liv så länge som möjligt. Detta görs främst genom att se till så träden har gott om livsutrymme med god solbelysning på stammarna.

2.6. Riskträd

Ett riskträd är ett träd som kan utgöra en risk för liv och egendom. Förvaltaren har i uppgift att hålla efter riskträd i anslutning till friluftsanordningar, men är inte skyldig att inventera om det finns riskträd i resten av naturreservatet. Däremot har de möjlighet att åtgärda träd som de själva upptäcker eller en markägare eller annan enskild påtalar. Någon som upptäcker ett riskträd som den anser behöver åtgärdas ska kontakta förvaltaren. Förvaltaren bedömer då om trädet utgör en betydande risk för att skada människor (till exempel växer nära vandringsleder), trafiksäkerhet eller egendom. Om det bedöms utgöra en betydande risk behöver trädet åtgärdas. Vid dessa tillfällen ska förvaltaren överväga om trädet måste tas ned helt eller om det räcker att bara avlägsna delar av trädet, till exempel högkapa eller bara ta bort uthängande grenar. Om trädet fälls ska det helst lämnas kvar intakt som låga i terrängen. Om det utgör ett hinder för till exempel bete eller friluftsliv kan grenarna avlägsnas, men stammen bör lämnas kvar utan att kapas upp. Om förvaltaren inte bedömer att trädet behöver åtgärdas återstår möjligheten för markägaren att söka dispens.

Riskträd i anslutning till friluftsanordningar hanteras genom B-föreskrifterna och förvaltaren har därför rätt att åtgärda dem. Riskträd på andra platser i reservatet hanteras i A-föreskrifterna. Förvaltaren kan därför inte åtgärda dessa riskträd utan att komma överens med markägaren om att göra det.

2.7. Efterbevakning av brand

I händelse av oplanerad brand i reservatet har markägaren ansvar för efterbevakning och släckning av pyrande glödbränder. Om branden är planerad som en del i skötseln av naturreservatet ansvarar förvaltaren för hela händelseförloppet, från antändning till efterbevakning.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

2.8. Invasiva främmande arter

En del arter som har kommit till Sverige från andra länder har ett spridningssätt och konkurrensfördelar som gör att de kan ta över och konkurrera ut inhemsk flora och fauna. Sådana arter kallas invasiva främmande arter. Det är viktigt att invasiva främmande arter motverkas i ett så tidigt skede som möjligt och på lämpligaste sätt utifrån vilken art som ska motverkas och i vilken miljö som åtgärderna vidtas. Det är fastighetsägarens ansvar att motverka de invasiva främmande arter som omfattas av lagar och förordningar. Reservatsförvaltaren har inget uppdrag att bekämpa invasiva främmande arter i reservatet. Reservatsförvaltaren bör dock kunna bidra med råd kring hur specifika arter bäst bekämpas eller annan stöttning. Om bekämpningsmetoderna strider mot reservatets föreskrifter, till exempel gräva eller använda kemiska bekämpningsmedel, behövs tillstånd enligt föreskrift AX (se beslutsdokumentet).

Bekämpning bör ske på sådana sätt att det inte medför onödiga skador på naturvärden i reservatet. Åtgärderna ska syfta till att minska utbredningen av invasiva arter som har etablerat sig i reservatet eller till att förhindra etablering och spridning.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

3. Skötselåtgärder och bevarandemål

3.1. Skötselområden

Indelning av skötselområden utgår från skötselbehovet. Inom varje skötselområde kan en eller flera naturtyper förekomma. Natura2000-naturtypernas utbredning visas i bilaga 2b. För varje skötselområde finns en beskrivning av dess bevarandemål, det vill säga vad som ska bevaras och uppnås. Bevarandemålen ligger också till grund för den uppföljning som planeras. För varje skötselområde beskrivs också den skötsel som behövs för att uppnå bevarandemålen.

Naturreservatet är indelat i 7 skötselområden med tillhörande delområden.

Skötselområdena är:

1. Lövblandad barrskog
2. Ädellövlund
3. Triviallövskog med ädellövinslag
4. Lövsumpskog
5. Hassellund, med mycket glest trädskikt
6. Öppen fuktäng.
7. Orkidékärr

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Skötselområde 1: Lövblandad barrskog

Skötselområdet har 1 delområde och har en total areal på 4,1 hektar.

Beskrivning:

Skötselområdet består av en lövblandad barrskog på basrik och bitvis sandig mark. Trädskiktet präglas i stora delar av grova tallar och bitvis är skogen att karakterisera som kalktallskog. Granen förekommer frekvent, ibland med grova individer, men granarnas medelålder är generellt lägre än tallarnas. Detta indikerar att tallarna fanns redan då marken nyttjades som slåtteräng, medan granen mestadels har etablerat sig mer sentida, efter att slåtterbruket upphört. Lövinslaget är stort och bitvis dominant. Här förekommer flera olika trädslag bland annat ek, asp och björk. Hassel växer rikligt i hela området.

Under 1950-talet plockades en del av de äldre träden ut, främst tall. I övrigt har området inte varit föremål för några större skogsbruksåtgärder och har därav tämligen väl utvecklad naturskogsartad karaktär. Detta märks främst på ett varierat trädskikt med avseende på både ålder och trädslagssammansättning. I området förekommer flera äldre trädindivider av flera olika arter, dock främst tall. Död ved förekommer i tämligen riklig mängd.

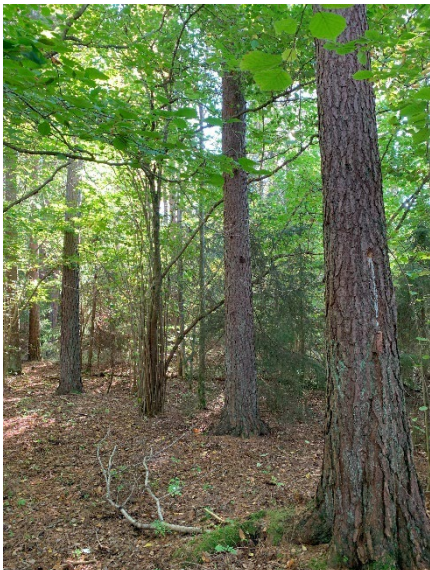
Idag råder brist på föryngring av tall och ek med flera i området. Granen däremot verkar föryngra sig tämligen väl.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Skötselområde 1

Skötselområde 1

Skötselområde 1

Länsstyrelsen
Västra Götaland

lansstyrelsen.se/vastragotaland

Bevarandemål:

Barrblandskog, gärna med rikligt inslag av olika lövträd. Det är positivt om tall utgör en stor del av trädskiktets artsammansättning och att granen på sikt inte tillåts bli dominant. Detta innebär att det måste finnas en regelbunden föryngring av tall och andra lövträd i området. Därför ska skogen ha en god genomsiktighet och innehålla luckor som möjliggör för bland annat tall och ek att föryngra sig.

Skogen ska ha väl fungerande naturliga processer och intern dynamik. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat samt rikt på gamla träd och död ved.

Markhydrologin ska vara naturlig och inte påverkad negativt av mänskliga aktiviteter.

Området ska ha en rik flora och fauna knutna till orörda friska och basrika barrskogsmiljöer.

Skötselområdet kan betas extensivt.

Engångsåtgärder:

Initial röjning av nyetablerad gran samt avverkning eller ringbarkning av granar som konkurrerar med äldre, eller uppväxande unga tallar, ekar och aspar. Vid tillämpning av ringbarkning bör man noga överväga situationen för åttatandad granbarkborre i landskapet runt omkring reservatet.

I skötselområdets östra tredjedel är hasseln särskilt påtaglig. Här bör man röja i hasselskiktet för att skapa en mer luckig och ljusare skog där mer solljus når ner till marken. Lämpligen börjar man längs med stigen genom skötselområdet och jobbar sig successivt söder- respektive norrut. Røj främst bort den hassel som inte växer i buketter. Enstaka hasselbuskar som har möjlighet att utvecklas till buketter med riktigt grov hassel bör sparas.

Underhållsåtgärder:

Man bör över tid arbeta för att försöka föryngra främst tall i skötselområdet. Detta innebär att man skapar luckor i skogen, på platser som bedöms lämpliga för tallföryngring. Riktade röjningar i syfte att föryngra tall måste sedan genomföras

**Länsstyrelsen
Västra Götaland**

lansstyrelsen.se/vastragotaland

återkommande i luckorna. Mindre "naturvårdsbränningar" eller annan markstörning kan också genomföras om möjligt i dessa luckor. Manuell röjning av nyetablerade gran och hassel bör genomföras återkommande, förslagsvis vart 10:e år i hela skötselområdet i syfte att säkerställa att granen inte blir dominant i trädskiktet och att skapa/bibehålla god genomsiktighet i skogen.

Skötselområde 2: Ek/ask-hassellundar

Skötselområdet är indelat i 3 delområden och har en total areal på 5,1 hektar.

Beskrivning:

Delområde 2.1 är en ek-hassellund med nästan uteslutande ek i trädskiktet. Ekarna är över lag ca 100 år gamla och har begränsad vidkronig struktur. Riktigt gamla ekindivider saknas. Ett mindre inslag av gran finns, och några av dessa granar växer idag på ett sådant sätt att de konkurrerar med ekar. Dessa granar bör avlägsnas.

Delområde 2.2 är en ask-hassellund där i princip hela trädskiktet har dött eller är döende i askskottsjuka. Det stora flertalet askar har fallit och bara enstaka askar står fortfarande upp. Delområdet är därför mycket rikt på död ved som fallit som "plockepinn" och gör området ganska svårgenomträngligt. I övrigt finns ek, alm, asp och björk samt fågelbär med flera spritt i delområdet. Längst i söder, i kanten av reservatet, växer en äldre och vidkronig ek som bör friställas.

Delområde 2.3 är en blandädellövlund där trädskiktet består av ett flertal olika trädarter så som ek, alm, asp, björk, fågelbär, oxel o rönn med flera. Ek är det vanligaste trädslaget.

Skogen i samtliga delområdet är naturligt föryngrad efter att betes och slätterbruket upphörde. Den har inte varit föremål för några mer omfattande skogsbruksåtgärder och har bitvis tämligen väl utvecklad naturskogsartad karaktär. Detta märks främst på ett varierat trädskikt med avseende på både ålder och träslagssammansättning samt förekomsten av död ved i olika former. Hassel växer rikligt i alla delområden.

Hur träslagssammansättningen kommer att se ut i framtiden är svårt att förutse, men skötselområdets näringsrika och lättvittrade jordar ger goda förutsättningar för naturlig föryngring av ädellövträd.

**Länsstyrelsen
Västra Götaland**

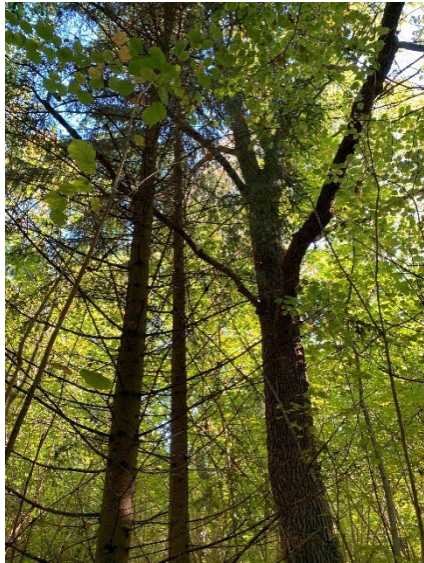

Ek-hassellund i delområde 2.1

Länsstyrelsen
Västra Götaland

lansstyrelsen.se/vastragotaland

Granarna till vänster konkurrerar med ek i delområde 2.1 och bör tas bort

Eken i södra kanten av delområde 2.2 ska friställas.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

lansstyrelsen.se/vastragotaland

Bevarandemål:

Området ska bestå av ljusrika ek- hassellundar med väl fungerande naturliga processer och intern dynamik. Det ska finnas rikligt med välutvecklade buketter av grov hassel. Ek ska utgöra de tydligt dominanta trädslaget, men övriga löv- och ädellövträd kan få etablera sig i trädskiktet.

Trädskiktet ska i samtliga delområden vara olikåldrigt och flerskiktat samt rikt på gamla träd och död ved. Det är positivt om en stor del av ekarna har möjlighet att växa med några meter fritt runt kronorna. Markhydrologin ska vara naturlig och inte påverkad negativt av mänskliga aktiviteter. Granen skall endast finnas i mycket begränsad omfattning, dvs det totala inslaget bör inte överstiga 5 %.

Skötselområdet kan betas extensivt.

Engångsåtgärder:

Friställning av ek längst i söder av delområde 2.2, i kanten av reservatet, se avsnitt 2.5.

Initialt är det angeläget att avverka eller ringbarka granar som konkurrerar med gamla, eller uppväxande tallar, ekar och aspar. Vid tillämpning av ringbarkning bör man noga överväga situationen för åttatandad granbarkborre i landskapet runt omkring reservatet.

Underhållsåtgärder:

Återkommande riktade röjningar och gallringar av hassel och andra trädslag (särskilt gran) kring ekar i syfte att skapa en ljus miljö med god genomsiktighet.

Vid röjning av hasseln bör man främst röja bort den hassel som inte växer i buketter. Hasselbuskar som har möjlighet att utvecklas till buketter med riktigt grov hassel bör sparas.

Man bör över tid arbeta för att försöka föryngrä ek. Detta innebär att man kan skapa luckor i skogen, på platser som bedöms lämpliga för ekföryngring. Riktade röjningar i syfte att gynna ek bör sedan genomföras återkommande i luckorna. Detta kan kompletteras med plantering och instängsling av ekplantor.

**Länsstyrelsen
Västra Götaland**

Skötselområde 3: Triviallövskog med ädellövinslag

Skötselområdet är indelat i 3 delområden och har en total areal på 4,2 hektar.

Beskrivning:

Skötselområdet utgörs av triviallövskog med ädellövinslag, där björk, asp och rönn utgör de vanligast förekommande trädslagen.

Delområde 3.2 är en tydlig åsrygg som löper i nordsydlig riktning. Bitvis växer här några gamla tallar likt i skötselområdet 1. Här finns också tämligen gott om fågelbär och ek.

Skogen har inte varit föremål för några skogsbruksåtgärder och har därav tämligen väl utvecklad naturskogsartad karaktär. Detta märks främst på ett varierat trädskikt med avseende på både ålder och träslagssammansättning samt förekomsten av död ved i olika former. Hassel förekommer i alla delområden.

Delområde 3.2

Länsstyrelsen
Västra Götaland

lansstyrelsen.se/vastragotaland

Bevarandemål:

Skötselområdet ska bestå av naturskogsartad triviallövskog med ädellövinslag. Skogen ska ha väl fungerande naturliga processer och intern dynamik. Det är positivt om andelen ädellövträd kan öka på sikt.

Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat samt rikt på gamla träd och död ved. Markhydrologin ska vara naturlig och inte påverkad negativt av mänskliga aktiviteter. Området ska ha en rik flora och fauna knutna till orörda ädellövlundar. Granen skall endast finnas i mycket begränsad omfattning, dvs det totala inslaget bör inte överstiga 5 %.

Engångsåtgärder:

Initial röjning, avverkning eller ringbarkning av granar som konkurrerar med äldre, eller uppväxande, tallar, aspar, ekar eller andra ädellövträd. Vid tillämpning av ringbarkning bör man noga överväga situationen för åttatandad granbarkborre i landskapet runt omkring reservatet.

Underhållsåtgärder:

Manuell röjning av nyetablerade gran ska genomföras återkommande, förslagsvis vart 10:e år i hela skötselområdet i syfte att säkerställa att granandelen inte överstiger 5%.

**Länsstyrelsen
Västra Götaland**

lansstyrelsen.se/vastragotaland

Skötselområde 4: Lövsumpskog

Skötselområdet är indelat i 5 delområden och har en total areal på 4,2 hektar.

Beskrivning:

Lövsumpskogar av främst klibbal, men ibland även björk. Likt övriga skogar i reservatet har dessa en hög naturlighet. Trädsiktet hyser bitvis äldre klibbalar och död ved förekommer i viss utsträckning. Bitvis finns också välutvecklad sockelbildning på flera trädbaser. Många klibbalar är flerstammiga vilken indikerar tidigare betespåverkan eller stubbskottsbruksliknande åtgärder.

I norra delen av delområde 4.1 finns ett område som mer kan karaktäriseras som öppet kärr.

Delområde 4.3 har tidigare ingått i en betesfälla och här märks en viss betesprägel.

Flerstammiga klibbalar i delområde 4.1

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Öppet kärr i delområde 4.1

Bevarandemål:

Lövsumpskogar med väl fungerande naturliga processer och intern dynamik. Det ska finnas gott om gamla träd och död ved och en markhydrologi som inte påverkas negativt av mänskliga aktiviteter. Graninslaget ska vara max 5 %. Det ska finnas rikligt med träd med sockelbildning.

Engångsåtgärder:

Bortstädning av stängsel i delområde 4.3. Om betesdrift förekommer i skötselområde 6 kan delområdet stängslas bort från betesfällan.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Underhållsåtgärder:

Manuell röjning av nyetablerade gran ska genomföras återkommande, förslagsvis vart 10:e år i hela skötselområdet i syfte att säkerställa att granandelen inte överstiger 5%.

Skötselområde 5: Hässle med ett glest trädskikt

Skötselområdet har i 1 delområde och en total areal på 0,9 hektar.

Beskrivning:

I detta skötselområde har det äldre trädskiktet avverkats för ca: 35 år sedan. Här växer idag ett nästan rent hasselbestånd med endast enstaka träd, främst yngre björk, ek, alm och asp, som sträcker sig upp över hasselbuskagen.

Skötselområde 5

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Bevarandemål:

Skötselområdet har några alternativa bevarandemål:

I första hand bör man sträva efter att uppnå samma bevarandemål som i skötselområde 1.

I andra hand bör man sträva efter att uppnå samma bevarandemål som i skötselområde 2

Ett tredje alternativ är att utveckla området mot ett rent hässle med rikligt med grova hasselbuketter och endast enstaka träd.

Engångsåtgärder:

Om man väljer att arbeta mot något av de två förstnämnda bevarandemålen måste man över tid arbeta för att försöka föryngra tall och/eller ek i skötselområdet. Detta innebär att man initialt sannolikt behöver röja och avverka större delen av hasseln och trädbeståndet i skötselområdet. Detta för att skapa tillräckligt stora ljusöppna miljöer som är lämpliga föryngringsytor för tall och ek. Røjningen kan också behöva kompletteras av markbränning eller annan markstörning.

Underhållsåtgärder:

Återkommande riktade røjningar och gallringar av hassel och andra trädslag runt uppväxande ekar och tallar.

Om man väljer att utveckla området mot ett rent Hässle behövs sannolikt återkommande riktade røjningar där man främst røj bort den hassel som inte växer i buketter. Hasselbuskar som har möjlighet att utvecklas till buketter med riktigt grov hassel sparas.

Tall och ek kan stödplanteras och stängslas in.

**Länssstyrelsen
Västra Götaland**

lansstyrelsen.se/vastragotaland

Skötselområde 6: Öppen fuktäng

Skötselområdet har en total areal på 1 hektar.

Beskrivning:

Öppet fuktigt område som tidigare varit föremål för betesdrift fram till för några år sedan. Vid tidpunkten för beslutet om naturreservat ligger området ohävdad och består av högvuxna ohävdarter som älggräs, nässlor o liknande. Skog har sakta börjat etablera sig i skötselområdet, främst från väster.

Skötselområde 6

Länsstyrelsen
Västra Götaland

lansstyrelsen.se/vastragotaland

Bevarandemål:

Om någon djurhållare har intresse att beta området bör bevarandemålet vara att området ska bibehålla sin nuvarande öppenhet och inte växa igen med vedartad vegetation. Det är positivt om området är väl avbetat vid vegetationssäsongens slut, men man behöver inte eftersträva några högre floravärden i markskiktet.

Om det är möjligt för ek att föryngra sig i området kan bevarandemålet vara en fortsatt öppen mark (med hjälp av bete eller återkommande röjningsinsatser) med ett glest trädskikt av främs ek.

Om betesdrift eller ekföryngring inte är möjligt ska området på sikt utgöra en naturskogsartad triviallöv/lövsumpskog. Skogen ska ha väl fungerande naturliga processer och intern dynamik. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat samt rikt på gamla träd och död ved. Markhydrologin ska vara naturlig och inte påverkad negativt av mänskliga aktiviteter. Området ska ha en rik flora och fauna knutna till orörda ädellövlundar. Granen skall endast finnas i mycket begränsad omfattning, dvs det totala inslaget bör inte överstiga 5 %.

Engångsåtgärder:

Betesdrift kan införas om möjligt. Detta innebär bland annat uppsättning av stängsel med mera.

Man kan prova att plantera och stängsla in ekplantor. Det är dock möjligt att marken är för blöt för att det ska bli någon långsiktigt lyckad föryngring.

Underhållsåtgärder:

Om ek planteras måste området hållas öppet antingen genom årligt bete eller återkommande röjningar av träd och buskar.

Om varken betesdrift införs eller ek planteras bör man ändå återkommande genomföra manuell röjning av nyetablerade gran vid behov i syfte att säkerställa att granandelen inte överstiger 5%.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Skötselområde 7: Igenvuxet orkidékärr

Skötselområdet har en total areal på 0,2 hektar.

Beskrivning:

Området utgör idag en del av Skötselområde 4.2 som tidigare har röjts i syfte att gynna orkidéer. Efter senaste röjningen fanns här flera plantor av Skogs/Ängs/kärrnycklar. Området har därefter vuxit igen med till stor del yngre gran och orkidéerna har inte setts de senaste åren.

Bevarandemål:

Området ska förhoppningsvis utgöras av ett trädbevuxet, men relativt ljusöppet kärr med förekomst av orkidéer. Om inga orkidéer finns i kärret 5 år efter genomförda röjningsinsatser övergår bevarandemålet till samma som för skötselområde 4.2.

Engångsåtgärder:

I syfte att gynna eventuella kvarvarande orkidéer i skötselområdet genomförs röjning av träd och buskar så att ett ökat ljusflöde når ner till marken.

Underhållsåtgärder:

Efter genomförda initiala röjningsinsatser övervakas området för att se om orkidéerna återetableras på platsen. Om det åter växer orkidéer i området skall det skötas genom återkommande röjningar (minst var 5:e år). Om inga orkidéer har återkommit efter 5 år lämnas området att utvecklas fritt och uppgår i delområdet 4.2.

**Länsstyrelsen
Västra Götaland**

3.2. Artspecifika skötselåtgärder

Beskrivning:

Reservatet hyser ett relativt stort antal hotade insekter, kärlväxter, mossor och lavar som är knutna till naturskogsartade ädellövskogar, lövsumpskogar och basrika barrskogar. De skötselåtgärder som beskrivs i denna skötselplan skall förhoppningsvis vara tillräckliga för att dessa arter skall ha goda förutsättningar att ha stabila populationer i reservatet eller dess närområde.

Bevarandemål:

De i naturreservatet förekommande signal-, Natura 2000- och/eller rödlistade arterna ska ha stabila eller ökande populationer.

Skötselåtgärder:

Om uppföljning av bevarandemålet visar vikande populationer för någon av de i reservatet förekommande signal-, Natura 2000-, och/eller rödlistade arterna får artspecifika skötselåtgärder genomföras. Detta gäller så länge åtgärderna inte strider mot naturreservatets syfte samt att åtgärderna innebär ett så begränsat ingrepp i naturmiljön som möjligt.

3.3. Friluftsliv

Beskrivning:

En ganska välanvänd vandringsled, som också nyttjas som ridstig går igenom reservatet. En mindre stig löper från vandringsleden norrut genom reservatet. I övrigt är området ganska svårtillgängligt

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Karta med de anläggningar och anordningar som ingår i förvaltningen av reservatet finns i bilaga 2c.

Mål:

Tre väl underhållna informationsskyltar med beskrivning av naturreservatet ska finnas på de platser som markeras i bilaga 2c.

En väl underhållen vandringsled ska finnas enligt vad som framgår av bilaga 2c.

Två väl underhållna parkeringsplatser som rymmer en till två bilar ska finnas på de platser som markerats i bilaga 2c.

Engångsåtgärder:

Informationstavlor ska sättas upp på de platser som är markerade på karta i bilaga 2c. Tavlorna ska utföras enligt svensk standard och Naturvårdsverkets anvisningar Att skylta skyddad natur.

Parkeringsplats för en till två bilar ska iordningställas på de platser som markerats i bilaga 2c. I samband med detta får röjningar av träd och buskar ske i anslutning till parkeringsplatserna.

Underhållsåtgärder:

Informationstavlorna, parkeringsplatsen, samt vandringsleden ska tillses regelbundet och underhållas vid behov. Detta inkluderar röjning av uppväxande träd och buskar i anslutning till dessa anläggningar.

Den stig som löper norrut (se bilaga 2c) kan underhållas, dvs hållas fri från inväxande träd och buskar. Detta borde bli särskilt aktuellt i händelse av att en vandringsled till bygdegården norr om reservatet iordningställs. Reservatets förvaltare ansvarar i händelse av detta inte för skötseln av denna stig.

**Länsstyrelsen
Västra Götaland**

3.4. Gränsmarkering

Reservatets gräns ska märkas ut i fält. Gränsmarkeringar ska utföras enligt Naturvårdsverkets vägledning Gränsarbeten vid områdesskydd enligt Miljöbalken.

4. Konsekvenser av klimatförändringar

De mest sannolika konsekvenserna av pågående klimatförändringar i reservatet bedöms vara ökad risk för svamp- och insektsknutna trädjukdomar eller angrepp. Det är därför viktigt att ha en beredskap för detta så att åtgärder kan sättas in snabbt. Exempel på åtgärder kan vara att plantera/gynna fler trädslag särskilt inhemska arter så att riskerna sprids och att efterträdare säkerställs. Använd resistent varianter om det finns. Veteranisering, dvs. att få igång en bildning av gammelträdskvalitéer genom specifik skötsel av yngre träd kan också vara en åtgärd.

Med tanke på klimatförändringarna bör man också ägna särskilt uppmärksamhet åt invasiva arter och sätta in bekämpningsåtgärder i ett tidigt skede.

Det är dock svårt att motverka eventuella effekter av dessa klimatrelaterade förändringar inom ramen för reservatets förvaltning. För att motverka detta krävs i stället större samhällsinsatser på ett mer övergripande plan.

5. Dokumentation och uppföljning

Dokumentation och övervakning ska genomföras i enlighet med det program som är beskrivet i Naturvårdsverkets rapport "Uppföljning av skyddade områden i Sverige". Förvaltaren ansvarar för dokumentation av utförda skötselåtgärder. Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning och utvärdering av syften, bevarandemål samt gynnsam bevarandestatus.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

lansstyrelsen.se/vastragotaland

6. Planerad förvaltning

Förvaltningen av Lugnås naturreservat bekostas av staten. Vilka av de föreslagna skötselåtgärderna som kan genomföras och takten på genomförandet beror på tilldelning av medel från en årlig naturvårdsbudget. Tabellen nedan ger förvaltaren vägledning vid prioritering.

Tabell 1. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1-3 där 1 är högst prioritet att genomföra. När/intervall visar när och hur ofta en åtgärd bör göras, samt vad som bör göras snarast.

Åtgärd	Skötselområde /delområde	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering		snarast	1
Informationsskylt		snarast	1
Friställning av ek och andra träd.	2	snarast	1
Manuell röjning av hassel och nyetablerad gran	1-6	Vart 10:e år	1
Anläggning av parkeringsplats		snarast	1
Uppföljning av skötselåtgärd	Alla	Efter åtgärd	1
Initial granbekämpning	1-3		2
Skapande av luckor samt återkommande riktade röjningar i dessa luckor	1-3, 5	Vid behov	2
Bortstädning av stängsel	4	snarast	3
Röjning av orkidékärr	7	snarast	1

Länsstyrelsen
Västra Götaland

7. Underlag

Som underlag till denna skötselplan har bland annat följande rapporter, utredningar, artlistor och annat material använts:

EU:s art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

EU:s fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1.

Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2019, Strategi för formellt skydd av skog i Västra Götalands län. Rapport 2019:05. Länsstyrelsen Västra Götaland.

Naturvårdsverket, 2003. Att skylta skyddad natur. Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2016. Tillgängliga koder för attributet "Naturtyp" i NNK-IT systemet (Ärendenr: NV-08177-15). Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2017. Nationell strategi för formellt skydd av skog. Rapport 6762, Naturvårdsverket, Stockholm.

Nitare, J. (red.), 2019. Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

SLU Artdatabanken, 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

lansstyrelsen.se/vastragotaland

Bilaga 2a Skötselområden

Gräns för naturreservat

SKÖTSELOMRÅDEN

- 1. Lövblandad barrskog - föryngring av tall och manuell röjning av nyetablerad gran.
- 2. Ek-hassellund, röjning av träd och hassel m.m.
- 3. Triviallövskog, manuell röjning av nyetablerad gran
- 4. Lövsumpskog, manuell röjning av nyetablerad gran.
- 5. Hassellund, föryngring av ek, manuell röjning av nyetablerad gran.
- 6. Öppen fuktig mark, bete el fri utveckling.
- 7. Orkideekärr, initial röjning av träd och buskar.

0 100 200 300 m

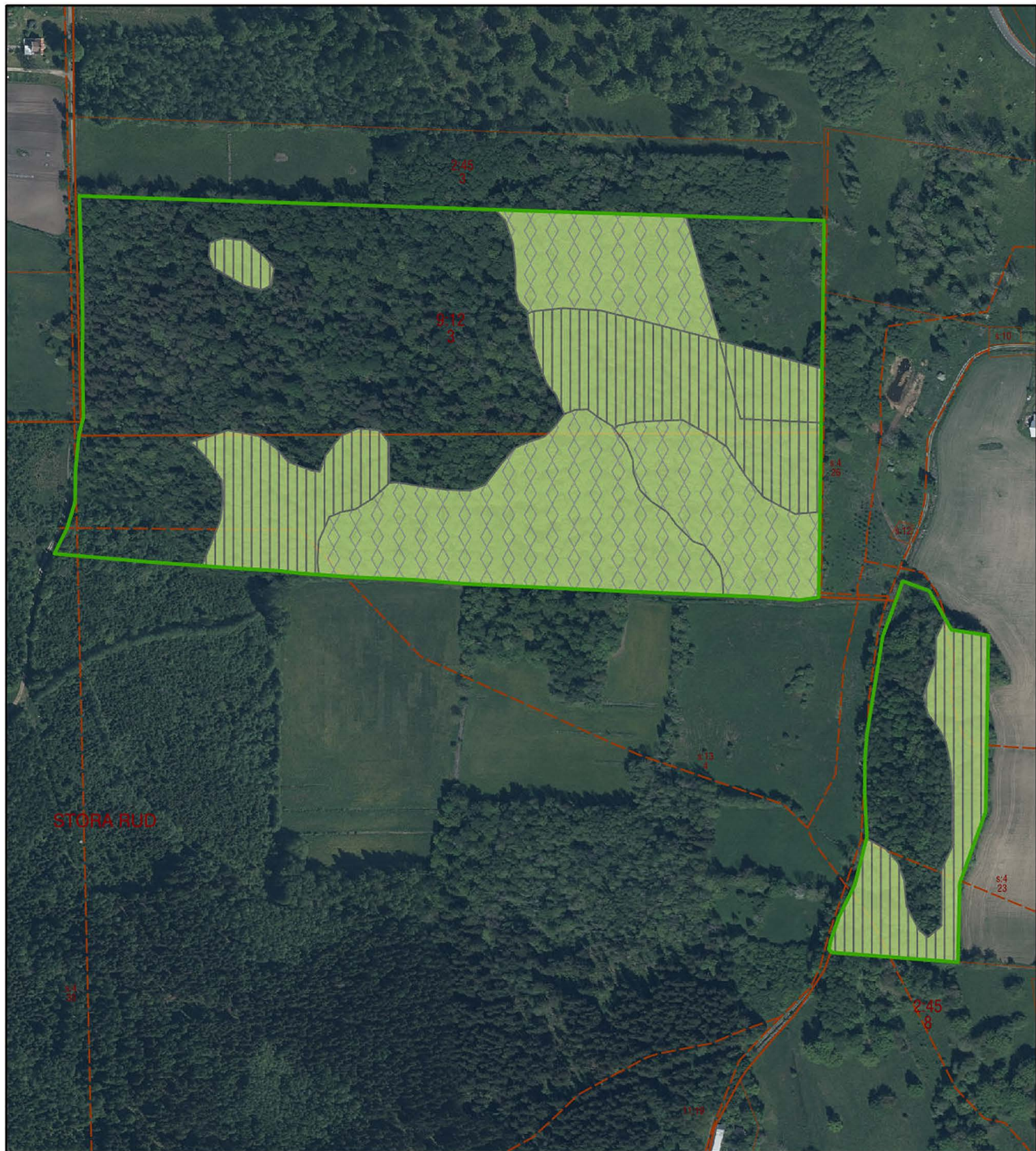
Illustrationskarta till skötselplan för
Lugnås gamla byängs naturreservat.
Tillhör Länsstyrelsens förslag till beslut
datum 2025-06-09, dnr 34589-2011

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Bilaga 2b Naturtyper

 Gräns för naturreservat

Naturtyper enligt NNK

 9080 - Lövsumpskog

 9160 - Näringsrik ekskog

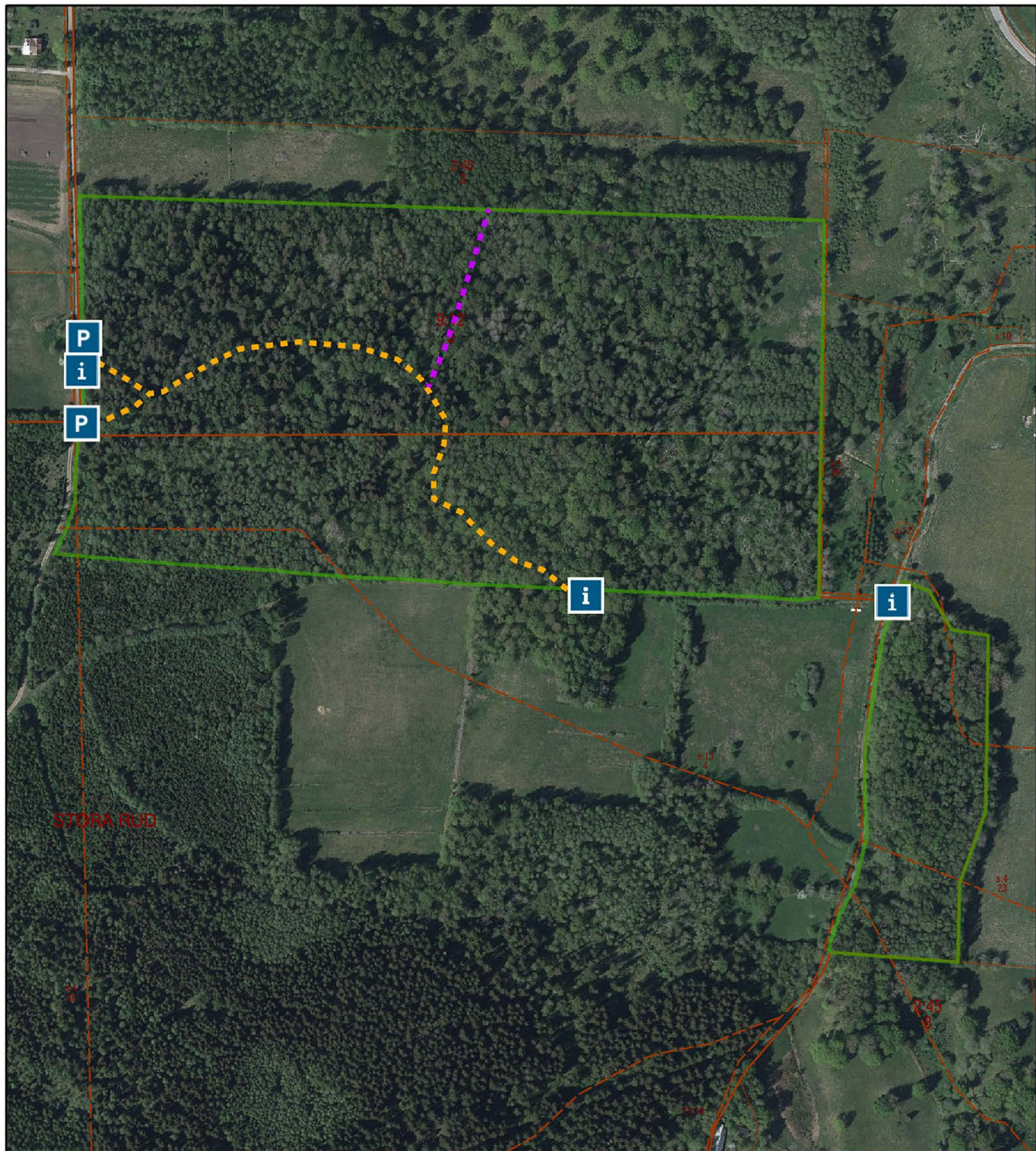
Illustrationskarta till skötselplan för
Lugnås gamla byängs naturreservat.
Tillhör Länsstyrelsens förslag till beslut
datum 2025-06-09, dnr 34589-2011

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Länsstyrelsen
Västra Götaland

2c Anläggningar

- Gräns för naturreservat
- P P-plats
- i Informationsskylt
- Vandringsled
- Stig som kan underhållas

0 100 200 300 m

Illustrationskarta till skötselplan för
Lugnås gamla byängs naturreservat.
Tillhör Länsstyrelsens förslag till beslut
datum 2025-06-09, dnr 34589-2011

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Länsstyrelsen
Västra Götaland

lansstyrelsen.se/vastragotaland

Bilaga 3, Sakägarförteckning

Upplysning

Sakägarförteckningen är uppdelad i tre delar. Del A listar ägare till fastigheter och samfälligheter inom området. Del B listar ägare till fastigheter utanför området som har del i någon samfällighet eller annan nyttjanderätt inom området. Del C listar övriga av Länsstyrelsen kända sakägare.

Del A. Ägare till fastigheter, samfälligheter m.m. inom området

Namn	Fastighet/-er	Samfälligheter m.m.
Åke Andersson	Lugnås 9:12	
Wincent Kvarnerud	Stora Rud 1:21	

Del B. Samfälligheter, servitut m.m. som ligger inom området, men tillhör fastigheter utanför

Namn	Samfällighet, servitut m.m.	Tillhör fastighet

Del C. Av Länsstyrelsen kända arrendatorer och övriga sakägare

Namn	Roll
Magnus Larsson	Ordf. i vägsamfällighet

Sändlista

Sakägare

Beslutet har skickats till samtliga sakägare enligt sakägarförteckningen bilaga 3.

Övriga

Beslutet har även skickats till följande myndigheter, organisationer, föreningar och övriga som fick beslutet på myndighetssamråd eller remiss:

Mariestads kommun

Skogsstyrelsen

Sveriges Geologiska undersökning

LRF Västra Götaland

Naturskyddsföreningen i Väst

Mariestads naturskyddsförening

Så här överklagar du Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos regeringen. **Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen.**

Länsstyrelsens e-postadress är:
vastragotaland@lansstyrelsen.se

Skickar du med vanlig post är adressen:
Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna till regeringen.

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen senast 11 juli 2025.

Överklagandet ska vara skriftligt. I skrivelsen ska du ange

- ditt namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- vilket beslut du överklagar, till exempel genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer, samt
- hur du anser att Länsstyrelsens beslut ska ändras och varför det ska ändras.